

Mart-Nisan 1965

Sayı 21-22

B u s a y ı d a :

- Durum
- Türkiye, G. Viyetnam veya Kongo değildir
- Sömürücüye parsa tütüncüye fiyat pırasa
- İş güvenliği ve grev düşmanlığı
- Ereğli Demir-Çelik
- İşçinin not defterinden
- Basından yapraklar
- Karagöz
- Hikâye: Dikiş makinesi
- Şiirler

YURDUN SESİ

Aylık dergi

POLİTİKA

EKONOMİ

KÜLTÜR

TÜSTAV

KIZAMIK AĞIDI

(Güneş'in dilinden)

Bir köy gördüm tâ uzaktan,
Dağlar ardında kalmış bilmezsiniz
Kar örtmüş, göremezsiniz karanlıktan
Yalnızlıktan üşür, üşür de çaresiz.

Ben gördüm bu köyü, damlarının altında,
Çocukları kızamık döküyor,
Gözleri göğüsleri, yüzleri, ah bırakılmış tarla,
Gelinekler arasından öyle masum bakıyor.

Habersiz hepsi kızamıktan ve ölümden,
Kirlî yüzlerinde açan ölümden habersiz,
Ve düşmüş bir gül oluyorlar birden,
Bebekler ölüveriyor, ölümden habersiz.

Alilerin kızı Emineyi gördüm,
Öldü. Yusuf'ların Kadir öldü, emmisinin Durdu öldü,
İkindiye doğru evlerine vardım,
Gördüm Döne öldü, Ali öldü, Dudu öldü.

Bir bir saydım, yirmi üç çocuk,
Ah, Güllü Güllü Gülizar öldü,
Gördü kış güneşi, gamlı ve donuk,
Daldı oğlanlar, çiçekti kızlar, öldü.

Ben, bir günde yirmi üç küçük ölünün,
Gömüldüğünü gördüm bu köyde kızamıktan,
Ya siz ne gördünüz, söyleyin, söyleyin,
Bir şey söyleyin, bir şey söyleyin uzaktan.

İkindiye doğru bırakıp kendimi
Bu küçük mezarların üstüne,
Bilmiyeceksiniz, perişan, çaresiz halimi
Gül diyeceğim, gül dereceğim gül üstüne,
Yol kıyısında yirmi üç çocuğun mezarı
Ah diyeceğim, ah döneceğim yol üstüne.

DURUM

Memlekette yeni bir durum var: İnönü hükümeti gitti. Yerine, dört partinin «kurduğu» ortak hükümet geldi. Eski hükümet, Mecliste 1965 bütçesinin oylanması sonucunda çekildi. Bu, hükümet değişikliğinin dış görünüşü, işin «resmî» dedikleri tarafıdır. Oysa içyüzü, nedenleri bambaşkadır.

Milletin gözleri önünde geçen çok önemli bir olay var: Amerika açığtan açığa, en kabaca, halkımızın ulusal onurunu çiğniyerek, Türkiye'nin içişlerine karışıyor. Bu son hükümet düşürme ve kurma işine Ankaradaki Amerikan Elçisi doğrudan doğruya katıldı. AP'nin ve onunla «ortaklık» kuran partilerin başlarıyla gizli ve açık konuşmalar yapıtı. Elindeki bütün araçları, adamları, genici gazeteleri harekete getirdi. Merkez Bankasına Amerikan borçlarına karşılık yatırılan paralardan 250 milyon lirayı o günlerde «serbest» bıraktı, politika piyasasına sürdü. Mecliste bu paralarla oy avcılığı yapıldı.

Amerikan emperyalistleri, 27 Mayıs hükümet devirmesini hiçbir zaman sineye çekmiş değillerdir. Onlar, her istediklerini yaptırabilecekleri bir hükümetin Türkiye'de bulunmasına çalışmışlardır ve çalışıyorlar. Anayurdumuzun ulusal bağımsızlığını, egemenlik haklarını, onun ulusal menfaatlerini, demokratik gelişmeyi, barışı savunacak bir hükümet Amerikan çevrelerinin yalnızca plânlarına hiçbir zaman uygun gelmemiştir.

Amerikalıların Türkiye'de nasıl bir hükümet istediklerini, yurdumuzda en gerici, yabancı sermayelere, özellikle Amerikan kumpanyalarına bağlı çevrelere nasıl dayandıklarını bu son olaylar bütün çıplaklığıyla ortaya koymuştur. 27 Mayıs düşmanlarının arkasında Amerikan emperyalistlerinin durduğunu, olaylar bir kere daha halkımıza göstermiştir.

Vaşington, kendisinin tam güvenebileceği bir hükümeti Türkiye'de işbaşına getirme plânını vadeli hesaplamıştır. Amerikan emperyalistlerinin, ağalık sürdürdükleri ülkelerde, hükümet devirme, hükümet kurdurma işlerinde çeşitli oyunları ve silâhları vardır. Kimi yerde, adamlarının eliyle, parayla; kimi yerde zorla, silâhla; kimi yerde kendileri uçakları'ya, tanklarıyla hükümet devirmesi yaparlar. Vaşington, İnönü hükümetini Kıbrıs bunalımının iyice kızıştırıldığı günlerde devirmek istedi. AP-liler, İnönü hükümetine çeşitli baskı yaptılar, kışkırtıcılıklarını alabildiğine artırdılar. Bu arada, punduna getirip hükümeti almak istediler. AP-lilerin bu taktiğini, o günlerde, Consonun özel olarak Ankara'ya göndermiş olduğu General Porter düzenlemişti. General Porter, Türkiye'deki Amerikan casusluk servisinin eski şeflerinden biridir. Conson, bu generalden başka, bir de «mektup» gönderdi İnönü'ne. Bu, mektup değil, bir ültimatömdü. Amerikan tekellerinin başkanı, Türkiye'de Vaşingtonun işine yarıyacak «uysal bir hükümet» in işbaşına gelmesini buyuruyordu.

Bu ultiyatom, memlekette Amerikan dūřmanlıđını yığınlar arasına da yaydı. Milli bağımsızlık ۆlküsünün kuvvetlenmesine hız verdi. Bu geniş tepkinin karşısında, Amerikan emperyalistleri, Tۆrkiyede istedikleri hۆkۆmeti işbaşına getirme plānlarını başka bir yۆnden uygulamaya geçtiler. AP kongresinde, birdenbire, Demirel başkan oldu. Bu iřte, Ankaradaki Amerikan Elçisinin eli olduğu, yine bۆyۆk paralarla oy hırsızlığı yapıldığı meydana çıktı. Gazeteler, bu oy ve para dalaverelerini gۆnlerce yazdılar. Amerikan Bۆyۆkelçisinin desteğiyle AP-nin başına getirilen Demirel, Tۆrkiyedeki Amerikan kumpanyalarının en gۆvendikleri adamlardan biri olup, Koppers, Morison firmalarının «müşaviri» dir ve onlardan ayda 17 bin lira (yalnız «maař») alır, Sonra bu adam, Amerikan Yardım Teşkilatı tarafından Amerikaya gۆnderilmiř, orada ۆzel servislerde yetiştirilmiştir. AP gazeteleri, Demirelin bu yۆnünü çeşitli fotoğraflarıyla bir hayli tanıttılar.

Amerikan emperyalizmi, veryüzünde ulusal bağımsızlıkların can dūřmanı, azılı gerici gۆçlerin jandarmasıdır. Bu jandarma, NATO sۆzleřmeleriyle, Tۆrk-Amerikan ۆzel ikili anlaşmasıyla, Tۆrkiyeyi kendisine borçlandırmak yoluyla yurdumuzda kendisine bir ağalık sağlamıştır. Hava, deniz savaş ۆslerinden başka, memleket ekonomisinin kilit yerlerine oturmuştur. Bu durumun değişmesine doğru yۆneltilmiř bir davranış, kim tarafından ve nereden gelirse gelsin, Amerikan emperyalistleri ezmekten çekinmezler. Amerikan Elçisinin tertibiyle kurulan dۆrtlü «ortak» hۆkۆmet iři bunun en ağık bir misalidir.

Amerikan emperyalist çevrelerinin sۆzcölüğünü yapan «Newyork Times» gazetesini, sۆn hۆkۆmet değişmesinden ۆç gۆn ۆnce baklayı ağzından çıkardı. Tۆrkiyedeki gelişmeleri Vaşingtonun endişeyle izlediğini yazdı. Amerikayı bۆyleřine telāřlandıran, sinirlendiren nedir? Memlekette Amerikan etkisine, içlişlerimize karışmasına, topraklarımızda ۆsler kurmaşına, Amerikan kumpanyalarının yurdumuzu ve halkımızı haraca kesmesine karışı gittikçe gelişip kuvvetlenen bir tepki ve direniş vardır. Bu uyanış değişik biçimler almaktadır. Geçen Ağustosda gençler, yurtseverler, halk sokaklara, meydanlara çıktı. Ankara, İstanbul, İzmir ve daha birçok şehirlerimizde Amerikan emperyalistlerine karışı bۆyۆk gۆsteri yۆrüyüřleri yapıldı: «Amerikalı defol!» «NATO'ya paydos!» Őiarları halkın ulusal bağımsızlık için savaş parolası oldu. Mecliste, basında halkın bu kutsal isteklerini yansıtıyan sesler yükseldi: Tۆrkiyenin dış politikası yeni baştan gۆzden geçirilmelidir. Atatۆrk ilkeleri yۆrütölmelidir. Amerikayla bağlanan anlaşmalar gۆzden geçirilmelidir, bunlar egemenlik haklarımızla bağdaşmaz. Artık daha fazla NATO masraflarını çekemeyiz.

İşte bۆtün bunlar, memlekette gelişen bu ortam, yığınların bu etkisi, İnönü hۆkۆmetini ulusal çıkarlarımıza uygun, bağımsız dış politikaya doğru iteledi. Hۆkۆmet, Sovyetlerle eski dostluğın tazelenmesi yolunda olumlu adımlar attı. Amerika buna dayanamazdı. Tۆrkiye ile Sovyetlerin arası iyi olsun, o zaman Çiğlilerin, İncirliklerin, Boğazlarda ve Karadeniz boylarındaki Amerikan ۆslerinin Vaşington için anlamı kalmaz. Sonra, İnönü hۆkۆmeti, Kıbrıs işini barışçı yollarla çۆzmeđi istediğini, Kıbrısın bağımsızlığını tanıdığını Tۆrk-Sovyet ortak bildirişi ile açıkladı. Bu da NATO baş patronlarının

işine hiç gelmez. İnönü hۆkۆmeti, Nato'nun ortak atom gۆcüne katılmıyacağını bildirdi ve oradaki Tۆrk ekibini geri aldı. Amerikan Atom gemisinin İstanbula gelmesine izin vermedi. Savunma Bakanı, Mecliste, Nato masraflarının kalkınmasını engellediğini, hem de Nato'nun bizden daha 39 milyarlık bir harcama istediğini, bunu yapamıyacağımızı bildirdi.

Bunlar ve memlekette azılı gericilere karışı ilerici gۆçlerin direnmesi, bağımsızlık, demokrasi, barış ۆlkülerinin hızla gelişmesi, köklü reformlar için, ۆzellikle toprak reformu için köylü gۆsterilerinin örgütlü olarak yapılmaya başlaması, bu hareketi gençliğin, sendikaların, halkçı aydınların desteklemesi hem Amerikan sۆmürgecilerinin, hem onların yurdumuzda dayanıp desteklediği çevreleri ve partileri tasalandırdı. Onlar da karışı saldırıya geçtiler.

Hۆkۆmet değişmesinin nedenlerini, kurdurulan «ortak» hۆkۆmetin huyunu, suyunu, amacını gizlemek için gericiler bۆyۆk bir gayret gۆsterdiler. «Ne olmuş sanki? Mecliste çoğunluğu sağlıyamıyan bir parti hۆkۆmet ten çekilmiş, yerine ۆtekiler gelmiştir. Gelen «ortak» hۆkۆmet de Anayasadır.» diye tۆrlü gevezelikler, milleti şaşırtmak için çeşitli demagojiler yaptılar. Ama yalancılardan mumu yatsıya kadar da yanmadı. Daha «ortak» hۆkۆmet kurulur kurulmaz, tütün ekicilerine yüklendi. Piyasayı yabancı kumpanyalara, Amerikan Tabakko gibi, Ege tütöncülerinin can dūřmanlarına bıraktı. Bunlara ve vurguncu bۆyۆk tütün tۆccarlarına, bir vuruşta 300 milyonluk kār sağladı. 400 bin tütöncü ocağını, yani 2,5 milyon insanı perişan etti. Hۆkۆmetin tütöncülere karışı bu tutumunu protesto için Akhisarda İşçi Partisinin tertiplediği mitingi faşist komandocular sۆrerek bastırdı. Arkadan, haftasına, Zonguldakta-Kozluda, Anayasa haklarını kullanan ve savunan binlerce grevcinin ۆstüne polis, jandarma ve ordu birliklerini sۆrdü. Kuşuların başında maden işçilerini kurşunladı, süngüledi, öldürdü. Bۆylece, Amerikan Bۆyۆkelçisinin kurdurduğu «ortak» hۆkۆmetin asıl çehresi, halk ve demokrasi dūřmanlıđı bۆtün ۆplaklıđı ile halkın gۆzleri önüne serildi.

Orduyu işçilerin karışısına diken bu hۆkۆmet, yine bu orduyu Kıbrıs ateşine sۆrmeye hazırladı. Kıbrıs içinde hemen Amerikan-İngiliz emperyalistlerinin isteklerini yerine getirmeye, yeniden ateşle oynamaya koyuldu. «Ortak» hۆkۆmet, Kıbrıs macerasını albaştan etmekle, aynı zamanda memlekette faşist bir diktatoraya giden AP-nin manevralarını perdelemek, Zonguldak kanlı olaylarını boğuntuya getirmek, halkın nefretinden şıyrılmak çabasındadır.

Kozluda kurşunlanan işçiler, «Başımızda bۆyle bir hۆkۆmet istemiyoruz!» diye haykırdılar. Bu parolayı, bu hۆkۆmete karışı olan bۆtün partilerin, demeklerin, gençlerin, işçilerin protestoları destekledi. İşçiler, ۆğrenciler protesto yۆrüyüřleri yaptılar. Bۆylece, azılı gericiliğe karışı, faşizm tehlikesine karışı, Amerikanın kurdurduğu hۆkۆmete karışı, bağımsızlık, demokrasi uğrunda, çetin savaşlarla elde edilen Anayasa haklarımızın savunulması uğrunda memleket çapında halk yığınları arasından gelen hareket genişlemektedir.

AP-nin kurmağa çalıştığı faşist diktatora tehlikesi, Amerikalıların yurdumuzda ağahklarını artırmaları, milletin önüne bu çıkmazdan kurtulma yollarını arama zorunluğunu koyuyor. İlerici gۆçler savaşlarıyla bu zorunluğu dile getiriyorlar. İleri sۆrölen parola Demokratik Milli Cephe'dir. Bۆyle bir cephe

kurmadan, gerici-faşist güçlere, onları destekleyen Amerikan sömürgecilerine karşı başarılı savaş yürütülemez. Bu cepheye bütün milli güçler, CHP -den Komünist Partisine, sendikalardan, Atatürkü dernek ve birliklerden, İŞçi Partisine kadar bütün örgütler girebilirler. Durum girmelerini, gerektiriyor. İlerici güçlerin çabaları bu amaca yönelmeye başlamıştır.

M. Derince

Türkiye ne Viyetnamdır, ne de Kongo

Amerikan Büyük Elçisi Hare, Ankarada şöyle bir gezintiyi yaptı. «Oh, oh, maşallah, çok iyi...» diye sevinenler sakımayı başladı. «Gezilebilir, olabilir...» diyenler oldu. «General Porter'in hükümet devşirmek için gelişini unutmadık» diyenler de susmadı.

Hare, AP, MP, YTP, CKMP Merkez'lerini ziyarete başladı. «Sevindik» deyip de «zaten bekliyorduk» demek isteyenler bastaydı. «Edebilir» diyenler oldu.

«AP-nin başına Demirel'i getiren, gülüşüne âşık değil. Elbet devam edecek» diyenler; «Amerikan karşılık paralarından Hare'in çektiği yüz milyonlar dağıtılıyor» diyenler; «Hare, AP-nin başındaki ortaklarıyla, baş ortağın öteki ortaklarına son talimatı veriyor» diyenler de susmadı.

Ve hükümeti devirmek için, AP ile Meclisteki ortakları kolları sıvadılar; Hare pürosundan bir nefes daha geldi, hükümet düştü.

Hükümetle birlikte, Hare-Demirel ve şürekâsının maskesi de tamamiyele düştü.

Amerikan Büyük Elçisi Hare, sanki hükümeti kurmak, ödevi kendisine verilmiş gibi, Menderes vârisleri dört parti başkanlarıyla, yurt sorununa (!) gece gündüz çare arıyordu. Hükümet düşmeden daha bir gün önce, Vaşingtondan Ankaraya telgraf göndererek, hükümet düştükten sonra İnönü'nün Meclisten çıkışı gösteren bir resim ismarhyan Amerikan haber ajansları, Demirele methiyeler dizerken, Demirel'in Vaşington dosyalarında bazı hekliliyen pozlarını gazetelere dizi dizi dağıtılarken, serikler de boş durmayacakları tabii.

- Demirel, söyleyeceğini, daha önce Hare ile yaptığı görüşmeden sonra zaten açıklamıştı: «Millileştirme isteklerine karşı AP hükümeti olarak mücadele edeceğiz! Yabancı sermayenin Türkiye madenlerini işletmek için hazırladığı kanun tasarısını muhakkak Meclisten geçireceğiz» demişti.

CKMP, Başkanı Ahmet Oğuz geri kalacak değildi. Daha taze haberle ortaya çıktı. Amerikan büyük elçisiyle yaptıkları konuşmaların bir köşesini duyurdu: «Nato politikasına, Amerikaya karşı memleketimizde gelişen hareketler Vaşingtonu fazla şüphelendirmiş, endişeye düşürmüştür. Hükümete biz gelirse, bu durum değişebilir ve Amerikan yardımı artar. Buna karşılık, Amerikanın, petrol ve diğer madenlerde de kendisine imtiyaz vermemiz yolundaki arzusu tabii ki yerine getirilecektir.»

Amerika ve onun AP etrafında toplanan ortakları memleketi hıyylesine açık arttırmaya çıkardılar.

Hare-Demirel ve ortaklarının bu lüyanetine, Atatürkü, 27 Mayısçı bağımsızlık, özgürlük isteyen yursevenlerimiz seyirci kalmıyacaktı. 27 Mayısçı senatör Mucip Ataklı buna karşı sesini ilk yükseltenlerden di: «Hiçbir devletin elçisinin, işlerimize karışmasına izin veremeyiz. Amerikan elçisinin hükümet devirme, hükümet kurma oyunlarını büyük Türk milletinin başarısızlığa uğratacağını her devlet bilmelidir.» Senatör Ahmet Yıldız, AP-nin Amerikaya dayanarak parlamento oyunlarına girişmesini açığa vurdu, 27 Mayısla oynamanın çok tehlikeli olacağını ihtar etti. Sosyal Demokrat Partisi Başkanı Sıtkı Ulay, sinsî faaliyetleri açığa vurarak şöyle dedi: «Dört seneden beri süregelen bu sinsî faaliyetlerin bugün maskesi düşmüş, bütün yıkıcılıkları ve iplerin nereden oynatıldığı meydana çıkmıştır. Bu oyunlara girişenlere söylüyorum: Mustafa Kemal başkanlığında 40 yıl önce kovduğumuz kapitülasyonların avukatlığını yapıyorsunuz. Reformları bir kenara itiyor, çıkarılara el uzatıyor, 27 Mayıs ve Anayasaya karşı tertipler hazırlıyorsunuz!»

Bu tertiplere karşı, gençlik, AP ve ortaklarının Amerikan Büyük Elçisiyle düzenlediği tertiplerin memleket için çok tehlikeli sonuçlar doğurabileceğini bütün yurda duyurdu. Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı, kapitülasyonları hortlatmak isteyen verli ve yabancılar Türk gençliğinin asla izin vermiyeceğini kesinlikle bildirdi. Öğrenci ve gençlik teşkilatları ortak bir çağrı yayınlıyarak şunları açıkladılar: «Amerikan emperyalizmi, Viyetnam, Kongo olaylarının bir başka perdesini Türkiyede salınmaya hazırlanıyor. Emperyalizmin yurdumuzdaki en açık örneklerinden biri olan Ereğli Demir-Çelik soygunu, petrolerimizin soygunu meydanaadır. Bugün yurdumuz, doğal kaynaklarının yabancı sömürücülere peşkeş çekildiği bir ülke olmuştur. Emperyalistlerin bu çabaları, Türkiyede toprak ağaları ve yabancı sermaye aracılığı yapan kökü dışarda iş adamlarının hâkim oldukları siyasi partiler tarafından desteklenmektedir. Sanayileşmemize ve milli bağımsızlığımıza engel olanlar bu güçlerdir. Bunların Türkiyeye değil, sömürgecilere hizmet ettikleri artık iyice belli olmuştur.» Ankara Hukuk Fakültesi Öğrenci Derneği, yayımladığı açıklamada, Türkiyenin son aylarda Atatürkü, bağımsız dış siyasete yönelmesinden hoşlanmayan Amerikanın, yurdumuzun menfaatlerine karşı faaliyete geçtiğini kamu oyuna duyurarak, Amerikan elçisini üniversite gençliğinin istenmiyen şahıs ilân ettiğini açıkladı. Yurdu soymak için harekete geçen Hare-Demirel

ve kumpanyasına karşı Ceyhanda binlerce topraksız köylü bir protesto yürüyüşü yaparak, toprak reformunu baltalıyan AP ve ortaklarına karşı birlik halinde savaşacaklarını bildirdiler.

Ve Hare-Demirel ve kumpanyasının tertibi yeni hükümet, daha ilk iş olarak, Ege tütüncülerini soymakla, işçiyi, yurtsever aydın sustumak için baskıyı şiddetlendirmekle, sömürgecilerin, yerli ve yabancı ortaklarının, toprak ağalarının menfaatlerinden başka hiçbir şey düşünmediğini, yurt menfaatlerine ihanet ettiğini açığa vurdu.

Hare-Demirel ve ortakları, «Türkiyeyi de bir Viyetnam yaparız» dediler. Atatürkçü, 27 Mayısçı yurtseverler, «Türkiye ne Viyetnamdır, ne de Kongo!» dediler . . .

Hare-Demirel ve ortakları, «yaparız» demekle kalmadılar, giriştiler . . .

Atatürkçü, 27 Mayısçı, bağımsızlığını, özgürlüğünü seven yurtseverler demekle kalmıyacaktılar! Kalamazlar, çünkü söze sözlü cevap, fiiliyata fiiliyatla karşılık gerek!

Bedri Berk

SÖMURUCÜYE PARSA – TUTUNCÜYE FİYAT PIRASA

25 Şubat'ta açılıp Mart sonlarına kadar devam eden tütün piyasasında, Ege, Marmara, Trakya, Karadeniz ve Doğu Anadolu tütün ekicileri hep şu sözleri tekrarladılar: Sömürücüye parsa – tütüncüye fiyat pırasa!

Tütün ekicileri, bu yılki kadar apaçık ve kallesçe soyulup sömürüldüklerini hiçbir vakit bu derece bilinçli olarak anıyamamışlardı. Bunun nedenleri bir değil, birkaç tane. Sizlere bu soygunu anlatırken, sanırım ki, bunun bazı nedenleri de kendiliğinden ortaya çıkacak. Tütün ekicilerinin soyulup sömürüldüklerinin bilincine bu yıl çok daha fazla varmalarının en önemli sebebi şu: Emekçi halkımızın acılarını, dileklerini, meselelerini dile getiren, halkımızın menfaatlerini gerçekten savunan yurtsever kişiler, örgütler, kurumlar, geride bıraktığımız yıllara kıyasla gelişmiş, güçlenmişlerdir. Bu halkçı, demokratik, Anayasacı güçlerin, bu defa tütün ekicilerinin ayağına kadar gidip onlarla konuşmaları, sömürme olaylarını yerinde görüp göstermeleri, çok olumlu ve etkili olmuştur. Bu olumlu hareketlere, gerçekten Atatürkçü, ilerici, halkçı basının da katılması, tütün ekicilerinin keselerinde, ellerinde ve derilerinde duydukları, gördükleri acı ve katı gerçeklerin nedenlerini kolayca anlamlarına yardım etti.

Tütün ekicilerinin, nasıl inafsızca, hunharca soyulduklarını bu yıl çok daha bilinçli olarak kavramalarının en önemli sebebi böylece belirttikten sonra, gelelim soygun olaylarına: Yurdumuzda tütün ekimiyle uğraşan 400 binden fazla aile, yani 2,5 milyondan fazla insan var. Çoğu köylü olan bu 2,5 milyon insan, alınteri ve gözürü dökerek bu yıl 180 bin ton acı tütün üretti. Bu 180 bin ton tütünü yok pahasına kapatmak ve bu işten en azından 350 milyon lira, (hükümetin ve bankaların açtığı kredileri kullanarak) vurmak için 50 kadar yerli ve yabancı büyük tütün tüccarı aç kurtlar gibi ekicinin üstüne saldırdılar. Bu 50 kurdun tütün ekicilerine saldırışı bu yıl daha hunharca oldu. Çünkü, Ankaradaki Amerikan Elçisinin kırıp sardığı Demirel ve ortaklarının hükümeti, tüccara rekabet etmemesi ve müdahale alımları yapmaması için Tekel Bakanlığına emir vermişti. Daha doğrusu, Amerikan Tabakko şirketi ile içerdeki 50 kurt böyle istemişlerdi. Hükümet de, bir avuç yerli ve yabancı vurguncunun ve mutlu azınlığın hükümeti olarak, bu isteği ikilemeden yerine getirdi. AP ve ortaklarının kurduğu Amerikancı hükümet, Tekelin elini kolunu bağlayınca, büyük tüccarlar tütüne gayet düşük fiyat vermeye başladılar. Hem de nazlanarak. Çünkü ekicinin, elindeki tütünü satmaya mecbur olduğunu çok iyi biliyorlar. Tütünün bir kilosunun ekiciye 6 liraya mal olmasına rağmen, Amerikan Tabakko şirketinin baş simsarı Baksalis ve yerli tüccar ağız birliği yaptılar ve piyasaya dökülen tütünlerin %80 kadarını 4–5 liradan aldılar. Bu vurguncu tüccarların çoğu Amerikan şirketlerinin ortağıdır. Bunlar, pırasa fiyatına aldıkları tütüne kilo başına 125 kuruş kadar masraf yaptıktan sonra, dışarıya en azından 14–15 liraya satarlar. Böylece her yıl bu 50 ihracatçı tüccar oturdukları yerden 300 milyon lira vururlar. Bu yıl bu vurguncunun 380–400 milyon liraya ulaşacağı tahmin ediliyor.

Vurguncu Amerikan Tabakko şirketi ile içerdeki 50 büyük tüccarın hükümetteki ağalara dayanarak giriştikleri soygunculuk olayları bu yıl bütün yurt ölçüsünde geniş yankılar yarattı. Bir yandan tütün ekicisinin Ege, Marmara ve Karadeniz bölgelerinde yaptığı sessiz yürüyüşler, protesto mitingleri, öte yandan halkçı, demokratik güçlerin, kişilerin dayanışmaları, kamu oyunu uyarmaları, çevrilen oyunların amaçlarını ve perde arkasında kimlerin bulunduğu açıklamaları, tütün ağalarının ve onların avukatı AP'li Tekel Bakanı Topaloğlunun çirkefliklerini ortaya döktü. Tütün ağaları ve Topaloğlu, karanlığa âşık yarasalar gibi, tütün ekicisinin ve emekçi dostu kişi ve örgütlerin Akhisarda yaptıkları protesto mitingine komandocu birlikleri saldırtılar. Bu saldırılar üzerine kürsüye gelen TİP Genel Başkanı M. Ali Aybar şöyle dedi: «Bu şeklindeki baskınlarla Türkiyemizi medeni hale getiremeyiz. Bu böyle devam ederse, emekçilerin yarım karanlıktır. Tütününüzü büyük tüccarlar yok pahasına alıp milyonlarca lira kâr sağlıyorlar!»

Akhisar mitingine tütün ağalarının komandocu birliklerle saldırmalarından sonra, şimdi aklı başında, sağduyu sahibi bütün yurttaşlar, TİP Başkanının sözlerini tekrarlıyor ve şöyle diyorlar: «Bu hal böyle devam edemez. Emekçilerin haklı istekleri taşla, sopayla, kurşunla boğulmak istenirse, bu ülkenin yarım karanlıktır. Akhisarda başlayan sopalı baskınlar Zonguldakta dipçik ve kurşunla devam etti. Bu olaylar bize, bir baskı ve terör rejiminin kurulmak

istendiğini haber veriyor. Bu yoldaki çabaları, plânları bütün demokratik, Atatürkçü, Anayasacı, halkçı, ilerici güçlerin, yurttaşların el ve işbirliği ile göğüslemelerinden, suya düşürmelerinden başka çare yoktur. Halkçı, demokratik güçlerin işbirliği için bugün düne kıyasla çok daha fazla imkânlar vardır. Bunu yapamazsak, meydan yerli ve yabancı sömürücülere bırakılmıştır ki, bunun neticesi halkımız ve yurdumuz için felâket olur.»

M. Müsküleli

İŞ GUVENLİĞİ VE GREV DUŞMANLIĞI

Bakarsanız ve yetli ve yabancı işverenler sendikası başkanı Şahap Kocatopçu, yeni hükümet kurulur kurulmaz ortaya atıldı. «Grevler ekonomimizi yıkıyor, işgünü kaybına sebep oluyor, bunlar yeniden kısıtlanmalıdır» dedikten sonra, iş anlaşmalarının serbestçe bozulması istediğini yine ileri sürdü. Bu çıktı, iş güvensizliğini daha da artırdı. Bunun toplu sözleşmelerle önlenmesi için sarfedilen gayretler yok denecek kadar azdır. Sendikacılar, imzaladıkları birçok toplu sözleşmelerde, bunların bozulma şartlarını kanuna bırakmaktadırlar. Açık göz patronlar bundan faydalanıyor, İş Kanununun 13 ve 16 cı maddelerine göre istedikleri zaman iş anlaşmasını bozuyorlar. İşçi haklarını en fazla koruyan temsilcileri ve sendikacıları bu yolla işten atıyorlar. Böylece de, mesleğinde çalışma ve devamlı bir gelire sahip olma hakkını güven altına almak için yapılacak grevleri önüyorlar. Oysa bugün işçilerimizin elinde çalışma hürriyetini güven altına alacak en etkili araç grevlerdir. Bunlara karşı gelmek, hele Zonguldakta gördüğümüz gibi, grevçilere karşı ateş açmak, kanlı teröre geçmek doğrudan doğruya iş güvenliğini saldırmaktır. İşçinin yaşama, çocuğu çocuğunu yaşatma hakkına karşı savaş ilân etmektir. Topluma bundan daha büyük bir zarar düşünülemez.

Grevlerin ekonomiyi altüst ettiği yaygarasının aslı olmadığını ispat etmeye bile değmez. Türkiyede düne kadar grev yasaktı. Ama, Türk ekonomisi, grevin yıllardan beri kullanıldığı Avrupa ülkelerinden fersah fersah geri olmaktan kurtulamadı. Patronların işgünü kaybı yaygarasına gelince, bu da üzerinde uzun boylu durmaya değer bir iddia değil. Bu yıl grevler yüzünden kaybedilen işgünü oranı %0,5. Hastalıklar yüzünden kaybedilen işgünü oranı ise, grevler yüzünden kaybedilenden 30 kat fazla. Bu iki rakamı biraz açıklayalım. Patronların hak tanımazlığını, kanun tanımazlığını kırmak için yapılan grevlerin sonucunda, işçilerin çalışma güveni sağlanmakta, işçilerin işten atılmaları, işsiz kalmaları önlenmekte, işçinin eline geçen gelir artmakta, patron söygunu azalmaktadır. O halde, geniş emekçi kitleleri için böyle sonuçlar veren bir aracın kullanılmasının zarar doğurduğu iddiasının iler tutar tarafı olur mu? Hastalıklar yüzünden kaybolan işgünü öyle mi ya? Yalnız bu yıl, Erzurumda başlayan kızamığın sebep olduğu ölümleri ve o yüzden kaybolan işgünlerini hesaplamak bile, akullara durgunluk verecek ölçüde işgünü kaybını ortaya koyar. Ama, bu en basit hastalığın verdiği zarara karşı patronların hiç sesi çıkmaz.

Yurdumuzda yeni kullanılmaya başlanan grev hakkı işçilere yalnız ve yalnız fayda getirmiştir. Bu gerçeği anlamak için olaylara günlük açıdan değil, uzun bir devre açısından bakmak yeter. Ayrıca, greve yalnızca ücretleri artırma, işten atılmaları önleme amacı olarak da bakmamak gerekir. Grev aracını, sendikalar, işsizliğin ortadan kaldırılması uğrunda mücadelede kullanabilirler; hükümetin kanlı terörüne karşı yurt çapında kullanabilirler; fiyatların yükselmesine karşı, ithalât ve ihracat tüccarlarının, tütün tüccarlarının söygununu önlemek için kullanabilirler; sömürgecilerin, Amerikalıların işçilerimize karşı sömürmesine karşı, hükümetin harçer politikasına karşı kullanabilirler.

Görülüyor ki, patronlar için zararlı olan grev, işçiler için, emekçi halk için son derece faydalıdır. Zaten bu yüzden, grevlerden yana olan çalışanlarla,

Yerli ve yabancı işverenler sendikası başkanı Şahap Kocatopçu, yeni hükümet kurulur kurulmaz ortaya atıldı. «Grevler ekonomimizi yıkıyor, işgünü kaybına sebep oluyor, bunlar yeniden kısıtlanmalıdır» dedikten sonra, iş anlaşmalarının serbestçe bozulması istediğini yine ileri sürdü. Bu çıktı, iş güvensizliğini daha da artırdı. Bunun toplu sözleşmelerle önlenmesi için sarfedilen gayretler yok denecek kadar azdır. Sendikacılar, imzaladıkları birçok toplu sözleşmelerde, bunların bozulma şartlarını kanuna bırakmaktadırlar. Açık göz patronlar bundan faydalanıyor, İş Kanununun 13 ve 16 cı maddelerine göre istedikleri zaman iş anlaşmasını bozuyorlar. İşçi haklarını en fazla koruyan temsilcileri ve sendikacıları bu yolla işten atıyorlar. Böylece de, mesleğinde çalışma ve devamlı bir gelire sahip olma hakkını güven altına almak için yapılacak grevleri önüyorlar. Oysa bugün işçilerimizin elinde çalışma hürriyetini güven altına alacak en etkili araç grevlerdir. Bunlara karşı gelmek, hele Zonguldakta gördüğümüz gibi, grevçilere karşı ateş açmak, kanlı teröre geçmek doğrudan doğruya iş güvenliğini saldırmaktır. İşçinin yaşama, çocuğu çocuğunu yaşatma hakkına karşı savaş ilân etmektir. Topluma bundan daha büyük bir zarar düşünülemez.

Grevlerin ekonomiyi altüst ettiği yaygarasının aslı olmadığını ispat etmeye bile değmez. Türkiyede düne kadar grev yasaktı. Ama, Türk ekonomisi, grevin yıllardan beri kullanıldığı Avrupa ülkelerinden fersah fersah geri olmaktan kurtulamadı. Patronların işgünü kaybı yaygarasına gelince, bu da üzerinde uzun boylu durmaya değer bir iddia değil. Bu yıl grevler yüzünden kaybedilen işgünü oranı %0,5. Hastalıklar yüzünden kaybedilen işgünü oranı ise, grevler yüzünden kaybedilenden 30 kat fazla. Bu iki rakamı biraz açıklayalım. Patronların hak tanımazlığını, kanun tanımazlığını kırmak için yapılan grevlerin sonucunda, işçilerin çalışma güveni sağlanmakta, işçilerin işten atılmaları, işsiz kalmaları önlenmekte, işçinin eline geçen gelir artmakta, patron söygunu azalmaktadır. O halde, geniş emekçi kitleleri için böyle sonuçlar veren bir aracın kullanılmasının zarar doğurduğu iddiasının iler tutar tarafı olur mu? Hastalıklar yüzünden kaybolan işgünü öyle mi ya? Yalnız bu yıl, Erzurumda başlayan kızamığın sebep olduğu ölümleri ve o yüzden kaybolan işgünlerini hesaplamak bile, akullara durgunluk verecek ölçüde işgünü kaybını ortaya koyar. Ama, bu en basit hastalığın verdiği zarara karşı patronların hiç sesi çıkmaz.

Yurdumuzda yeni kullanılmaya başlanan grev hakkı işçilere yalnız ve yalnız fayda getirmiştir. Bu gerçeği anlamak için olaylara günlük açıdan değil, uzun bir devre açısından bakmak yeter. Ayrıca, greve yalnızca ücretleri artırma, işten atılmaları önleme amacı olarak da bakmamak gerekir. Grev aracını, sendikalar, işsizliğin ortadan kaldırılması uğrunda mücadelede kullanabilirler; hükümetin kanlı terörüne karşı yurt çapında kullanabilirler; fiyatların yükselmesine karşı, ithalât ve ihracat tüccarlarının, tütün tüccarlarının söygununu önlemek için kullanabilirler; sömürgecilerin, Amerikalıların işçilerimize karşı sömürmesine karşı, hükümetin harçer politikasına karşı kullanabilirler.

Görülüyor ki, patronlar için zararlı olan grev, işçiler için, emekçi halk için son derece faydalıdır. Zaten bu yüzden, grevlerden yana olan çalışanlarla,

grevlere karşı olan çalışanlar, bu konuda iki karşı cephede toplanıyorlar. Çalışanlar, grevlere her çeşit mücadelede yararlı bir araç olarak; yerli ve yabancı sömürücüler ise, kendilerine karşı kullanılan etkili bir silâh olarak bakıyorlar. İşte bunun için grevin zararlı olduğunu söyleyenleri iyi tanıyalım. Greve karşı olanların kime hizmet ettiklerini unutmuyalım. Zonguldakta grevcilere ateş açtıran, onların üstüne askeri birlikler sürdüren hükümet partilerini bu açıdan görelim.

B. Büyükadalı

EREĞLİ DEMİR – ÇELİK İŞLETMESİNİN ACIKLI HİKÂYESİ

Belki hatırlardadır. Adnan Menderes, iktidardan düşmezden az önce Amerika'ya gitti. O zaman gazeteler başbakanın Amerikan büyük tröstleriyle konuşmalar yaptığını yazmışlardı. Bu tröstlerle yapılan anlaşma halktan gizli tutuldu. Şimdi gazeteler bu sırları açığa vuruyor. Ereğli Demir-Çelik İşletmesinin milletin kanını emen bir athapot olduğunu gözönüne seriyorlar.

Acıklı hikâye şirketin sermayesi ile başlar. Sermaye 600 milyon liradır. Bunun yarısı devletin parasıdır. Diğer kısmını özel sermaye ve yabancı sermaye koymuştur. Fakat yönetim yabancı firmaların elindedir. Amerikalıların zoruyla çıkarılan 313 sayılı kanun, bu kuruluşlarla yapılan borçlanma anlaşmasını onaylamıştır. Bu anlaşmaya göre, kuruluşların tamamlanması için gereken parayı, finansman planında yer almasa dahi, «kayıtsız, şartsız» devlet sağlamağa mecburdur. Hükümet bu anlaşma ile şirketin, özel teşebbüsün kontrolü altında kalmasını kabul etmiştir. Böylece 313 sayılı borçlanma kanunu, özel ve yabancı sermaye üzerinde devlet kontrolünü ortadan kaldırmaktadır.

Şirketi kimler kurdu?

1. Kuruluşta ait ekonomik araştırmayı yapan Koppers grubu. 2. Araştırmayı inceleyenlerden Cevat Sürbek (İşletmenin genel müdürü). 3. Hissedarlar: Koppers grubu. 4. Teçhizat alış-verişini yapan firma: Koppers grubu. 5. Müşavir firma: Koppers grubu. 6. Montaja nezaret eden ilk işletmeci firma: Koppers International. 7. Bazı mühendislik hizmetleri: Türk Koppers.

«Görülüyor ki, bir sürü işin hepsi bir kocaman tekel; Demir-Çelik korporyonu = Koppers! Devlet sermayesi, özel sermaye hepsi onun elinde. Amerikan ikraz fonundan sağlanan krediler bu firma tarafından yönetilecek. Bunlar aynı zamanda Koppersin kurucusu bulunduğu şirketten teçhizat almak için kullanılacak. Böylece, Koppers, Ereğli Demir-Çeligin sermayesiz hissedardır.

Kuruluşun maliyeti

Yapılan hesaplara göre, kuruluşlar 3 milyar liraya mal olacaktır. Oysa birçok memleketlerde bu nitelikteki kuruluşlar bir milyar liraya mal olmuştur. Açıktan açığa 2 milyar vurgun . . . Kurucuların büyük bir kısmına %5-7 gibi çok yüksek faizli dış krediler sağlanmıştır. Maliyet fiyatının yüksek olması, bu işletme mamulleri ile kurulacak sanayiye de pahalıya mal olması sonucunu verecektir. Sanayicilerin yeni yatırımlar yapmasını önliyecektir. Bu kuruluşun bize ne kadar pahalı mal çıkaracağını gösteren bir örnek: Ereğli mamulü bir ton tenekenin satış fiyatı 3,528 liradır, Oysa bu İtalyada 1422, Fransada 1917, Almanyada 2,043 liradır. Öte yandan, Ereğli Demir-Çelik sermayesini tamamlamak için tasarruf bonoları ile işçi ve memurların kesesine el atılmıştır. Emekçilerin aylıklarından kesilen yüzde üçler bu dev kuruluşun sermayesine eklenmektedir.

İşte Menderes hükümetinin millete miras bıraktığı böyle yedi başlı bir ejdördür. Bu tekel $49 + 51 = 100$ formülü ile kurulmuş pek çok kuruluşlardan bir tanesidir.

Hikâyenin en acıklı tarafı, sermayenin çoğunu koyduğu halde, devletin bu işletmeyi kontrol edememesidir. Bunu Ereğli Demir-Çelik Kurulu Başkan Daniş Koper de, Ocak ayında yaptığı bir basın toplantısında şöyle itiraf etti: «İşletme sermayesinin yüzde 51'inin devlet sektörüne ait olduğu, devletin işletme üzerinde kontrolü olmadığı doğrudur. Çünkü Amerikalılarla yapılan anlaşmada bu şart koşulmuştur. Koppers firmasının hem satıcı, hem alıcı olduğu iddiası da doğrudur. Ancak alıcı durumunda olan Koppers, malların en iyisinin kendisinin satıcı olduğu firmada olduğunu bildiği için bunları oradan almıştır.»

Şeyhin kerameti kendinden menkul. Bu açık itiraftan, verilen bilgilerden sonra, Ereğli Demir-Çelik İşletmesinin kimin yararına olduğunu anlamak zor değildir. Yüksek faizlerle alınan kredilerin yükünü millet omuzlarında taşıyacaktır. Yüksek fiyatlarla yapılan satışların bedelini millet ödeyecektir. Maliyetin yüksek olması, sanayicilerin yeni yatırımlar yapmasını önleyecek, kârlar bu tekelin kamasına inecektir. Bütün bunlardan millet zarar edecektir. Devletin böyle bir tekelin kontrol edememesi, ekonomi bakımından ne kadar bağımsızlığımızı kaybettiğimizin yükükarıcı bir örneğidir.

Bu durum karşısında yapılacak iş şudur: Millete açıktan 2 milyar lira külfet yükliyen anlaşma değiştirilmelidir. Ereğli Demir-Çelik İşletmesi devletin kontrolü altına girmelidir. Amerika ile yapılan bu anlaşma açıkça bir kapitülasyondur; Lozan Antlaşmasına ve Anayasaya aykındır. Yetkili eller

Bu meseleyi Anayasa Mahkemesine götürmeli; 313 sayılı kanunun kaldırılması istemelidirler.

İşte yurdumuzda halkçı güçlerin, devletleştirilmesini istedikleri Ereğli Demir-Çelik İşletmesi böyle bir kuruluştur.

Ayşe Eren

ÜÇ GÜN ÜÇ GECE

(Bir işçinin not defterinden)

Kimimizin aylarca, kimimizin yıllarca uzak kaldığı sevdiklerine, yurdu-muza bizi birkaç günlüğüne olsun kavuşturacak tiren, sanki inadına yavaş gidiyor. Hepimizin derdi kendine yeterken, bir de vakit öldürmek derdi çıktı başımıza. . . Yola çıktığımızdan beri anlatılanları yalnız dinliyen, ağızını bıçak açmayan Akhışarlı Süleyman da nihayet konuştu: «Sormayın başuna gelenleri. İki evlât bırakmışım geride, şimdi bir tane bulacağım. Beş ay önce hastalanmış küçük oğlan. Köyde doktor ne gezer? Kasabaya götürmüşler, akşama kadar sürünmüşler doktorun kapsında. Bir reçete yazıp başından savıvermiş. Bizim karı bakmış oğlan elden gidecek, tam o sıralarda gönderebildiğim parayı aldığı gibi, Manisaya götürmüş oğlanı. Büyük doktor-lara göstermiş. Göstermiş, derdini de bulmuşlar ama, gel gör ki, derdine deva olacak ilâci bulmanın yolu yok. Bana yazdılar. Hemen burada aldım ilâcını, daha o gün postaya verdim. Oğlan kurtuldu artık diye de içime bir rahatlık geldi o zaman. Bir ay sonra mektup geldi: «Ahmet sizlere ömür.» diyordu biziinki. «İlâç geldi gelmesine ama, gümrükte 320 lira istediler. Bende 320 lira ne gezer. Bulsam, oğlanı beslerdim de, hasta olmazdı.» Şimdi tek oğlan kaldı elimizde. Kimbilir nasıl beklerler beni. . .»

Kırşehirli Hasanın gözleri yaşardı: «Ben de iki kişi gelmişim. Tek dönüyorum, kardeş.» dedi. «Haçî Ali ağa tarlamızı elimizden aldıktan sonra, iki kardeş Almanya yollarına düşmekten başka çare bulamadık. Üç beş kuruş kazanır, ağaya borçları öder, belki bir karış toprağımızı tekrar ahırız diye gece gündüz demeden çalışıyor, yemeyip içmeyi mendilin ucuna üç kuruş düğümlömeye bakıyorduk. İkimizin de bir sanatı yok. Kardeşim madenlerde iş tuttu, ben yollarda taş kırmaya başladım. Geldiğimizin üçüncü ayına oğlan

kötüledi. Madenin doktoru/bakmış. Bir kâğıt verip müdüre göndermiş. Müdür de o kâğıda bir şeyler yazıp, başka bir memura göndermiş. Memurun yanına vardığında, madenin tercümanını çağırmışlar. Tercüman, kardeşime: «Burada çalışmana imkân yok. Sende ince hastalık varmış!» deyince, bizim Salih şaşırması kalmış. Her hal hastahaneye yatırılır diye içinden bir ümit geçmiş. Ama nerede! Üç gün içinde işten çıkacaksın, dediler. Biz de tedavi ettirin, hastahaneye yatırın, diye tutturduk. Madenin müdürü nuh dedi peygamber demedi. Eğer hastalık Almanyada başlasaymış, o zaman tedavi ettirirlermiş. Ama kardeşim eskiden hastaymış. İyi ama dedik, işte elimizde (Türkiyeden aldığımız sağlam kâğıdı var.) Olmadı. Zaten tercümanın başka derdi kalmamış da bizimle mi uğraşacak? Başından savdı gitti. Sizin anlıyacağınız, bizim kardeş işsiz kaldı. Benim yanımda barındı bir sıra. Hastahaneye de yatırtmadık, geri döndürecek parayı da çıkıştıramadık. Yalnız dönüyorum şimdi iste. Kaderde Alman toprağına kardeş gömmek de varmış. Felek kömürle mi yazmış bizim kaderimizi, nedir? İçime tükürdügümün kaderi!»

— Demokratî yolunda çooook cesur bir mücadele yaptık!
Kaysirli Osman yumruklarını sıkı: «Bilememişsiniz kardeş» dedi. «Ne yalacağımı bilememişsiniz. Benim çalıştığım fabrikada da oldu böyle bir iş. Arkadaşlardan birini, sen Türkiyeden buraya hasta gelmişsin, seni tedavi etmek mecburiyetimiz yoktur, işi terkedeceksin diye atmak istediler. Ama biz yalnız bırakmadık kendisini. Eline kâğıdı vermeden önce, biz hep birden işi bıraktık. Alman işçileri de bize arka oldular. Patron hepimizi birden atmak istedi ama, Alman işçiler bir gürlütü kopardı ki, sorma. Sendika gürdü araya. Senin anlıyacağın, bizim Yunusu işten atamadıkları gibi, bir güzel hastahaneye de yatırdılar. Oğlan üç ayda turp gibi oldu. Halen de aynı işte çalışıyor. Senin kardeşinin çalıştığı madende de böyle vapsaydınız, yalnız gitmezdin şimdi köyüne. Ama ne edersen, insan yaşadıkça, çalışıkça öğreniyor, tecrübesi artıyor, ne yapılması gerektiğini anlıyor.»

(Devamı var)

BASINDAN YAPRAKLAR

Kızamık ağdı:
«Görülmemiş kalkınma, nurlu ufuklar, her mahallede bir milyon, Ane-rikan yardımı, büyük lâflar, vatan uğruna şair kovalamalar, yazarları zindana, romancıları tabutluklara. O şair vatan haini, bu şair soleu, şu hikâyeci

tehlikeli . . . Doçentlere kelepçe . . . 141-142 . . . Müesses nizam . . . Yıkıcılar, yapıcılar . . .

Ve iki gündür, üç gündür gazetelerde okuduğumuz Erzurumda yüzlerce çocuğun kızamıktan kırılması!

. . . Biz bunu bugün ajans haberi olarak okuyoruz. Utanarak okuyoruz. Oysa şair Ceyhan Atuf Kansu, bunu 1950 yılında yazmış . . . On beş yıl önce «Kızamık Ağdı» nı yazan şaire ve şairlere kötü gözle bakanlara, on beş yıl sonra bir bu şiiri, bir de gazetelerdeki haberleri yanyana koyup okularımı öğütleriz! . . .»

(Cumhuriyet, 26 Şubat — İ. Selçuk)

Siz ona bakın!

«Erzurum köylerinde kızamık ve zatürrie yüzlerce yavruyu ölümün kucağına atıyor . . .»

Ve biz de Ankara'da nutuklar çekeriz:

«Demokrasi yolunda çooook esash bir merhaleyi aştık! . . .»

Erzurum'dan Tekman ilçesine giden yolu aşamıyorsak da, demokrasi yolunda merhale aşıyoruz ya, siz ona bakın!»

(Ulus, 25 Şubat — F. Suad)

Söz özgürlüğü ve sözde özgürlük

«Siz seçin kelimeleri! Kutsal özgürlük mü diyelim, mukaddes hürriyet mi? Ne dersek diyelim, içine ilâhilerle efsanelerin karıştığı bir hikâyedir bu . . .»

Bakınız, Erzurum'un köylerinde kızamıktan ölen çocuklar özgür değil mi idiler? Hem doktora gitmek, hem ilâç almak, hem aşı olmak özgürlüğü içinde öldüler. Ama ne doktor bulabildiler, ne ilâç ve ne de aşı . . . Özgürlüklerine doyamadan gittiler yavrucuklar . . .»

İki özgürlüğü birbirinden ayırmak yeteneğine kavuştuk mu, özgürlüğün ne olduğu daha kolay anlaşılır: Söz özgürlüğü ile sözde özgürlük . . . Veya lâf özgürlüğü ile lâfta kalmış özgürlük!

Okuma özgürlüğü de vardır vatandaşların . . . Bundan kim şüphe edebilir ki! . . . Ama milyonlarca köy çocuğu köylerinde okul ve öğretmen bulamıyormuş . . . Büyük şehirlerin varlıklı çocukları için hazırlanmış okulların kapıları onlara sözde açıktır . . .»

Nereye, hangi yana bakarsanız bakın, şunu göreceksiniz ki, özgürlükler sözde ve lâfta kalmıştır Türkiyemizde . . .»

Ama bu özgürlüklere sahip olamayanların özgürlüğünü savunmak isteyenlere karşı da:

— 141 var, 142 var . . . diye çıkarlar.

Lâfta kalmış özgürlükleri özgürlükmiş gibi yutturup söz özgürlüğünü yasaklamak, dünyanın en büyük sahteciliğidir . . .»

(Cumhuriyet, 7 Mart — İ. Selçuk)

Az ışık:

«Bir sağlık memuru, Sağlık Bakanına Tekman ilçesinde, «Beyefendi, sebep kızamık ama, daha önemlisi bütün çocuklar aç, gıdasız, bakımsız, yokluk içinde, bu yüzden vefat fazla oluyor, ilâçtan önce bu çocuklara gıda yardımı yaptırınız, ölüm artacak!» diyordu . . .»

. . . Paşayurt bembeyazdı dıştan . . . Önden sığırlar girdi eve, arkasından ben . . . Bir tanesi kız, hırslılı yatıyordu gübre kokulu odada. Soğuktu. Tepeden bir ışık süzülüyordu, buzlu. Oğlan ateş içindeydi . . .»

Derler ki, kızamık için iyi gıda şart, temizlik şart, sıcak tutmak şart, bir de efendim az ışık şart . . . Allah için bunlardan sadece az ışık vardı hasta dolu evlerde . . .»

Hadi canım siz de!

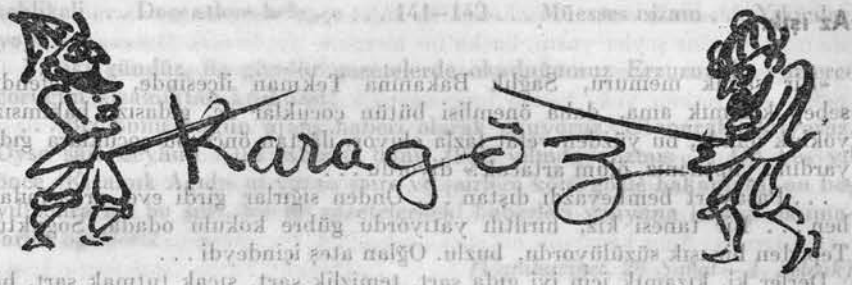
«Sizler, buralarda nasıl kış olduğunu bilenler, bilip de daha önce tedbir almıyanlar . . . Yirminci asrı geçe, vatandaşı hâlâ hayvanlarla koyun koyuna yatıranlar, vatandaşa eti yenmiş kemiği yalatanlar, yol yaptırılmasına engel olanlar, vatandaşı okumaktan yoksun edenler, bile bile yerinde saymalarına, cahil kalmalarına sebep olanlar sizler, onların ışıklanmasından ödleri kopanlar, halk ozanı demiş ki: «Bu dünyanın hesabını bir gün bizden sorarlar» . . . Ö köylerin yerini, ilâç atmaya giden uçaklar bile bulamıyor, öylesine yerin altında da ondan . . . Sonra kürsüler dolusu vatan millet övgüsü, yurt övgüsü. Hadi canım siz de! . . .»

Siz, hükümeti devirmekten keyiflenip, ölen çocuklara, kalan çocuklara bir telgrafla dahi ilgi göstermeyen Erzurum milletvekili, bir de Meclis koridorunda «Ne var canım bu kızamıkta, n'olmuş yani 300 çocuk öldüyse? Her yıl daha fazla durup dururken ölüyor» diyecek kadar insan sevgisi, memleket sevgisi, toprak sevgisinden yoksun kalmış halk temsilcisi(!) haklısınız, zira ister misiniz bu halkın uyanmasını? . . .»

«Sonra Bakanlar, sonra Bakanlar gelen uzmanlar, sonra valiler, sonra gazeteciler bu savaş alanından büyük kentlere döndüler. Radyolarda açık oturumlar yapıldı, demeçler verildi, veriliyor, yazılıyor, çiziliyor. Ve efendiler. Doğu'da bebeler için hâlâ mezarlar kazılıyor!»

(Cumhuriyet, 7 — 11 Mart — F. Otyam)

HACIVAT İLE KARAGÖZ GÖSTERİDE

Hadi canım siz bel

Ve biz de Ankara'da nutuklar çekeriz:

- H** – Perde kurdum, semam tüter,
Koltuğa aldım kellemi,
Savaşmazsam, halim beter,
İyi belle bunu emi?
Yâr, bana bir can yoldaşı, kavga arkadaşı, medecet!
K – İstedğin medet olsun, a benim Hacivatım, tozluğuna bağ olsun güveylik kıravatım!
H – Sağ ol Karagözüm. Senin derdin, benim derdim. Bizimkisi halkımız.
Halkınki de bizimkisi . . .
K – Eee ağzı ballım, hele hele sözünün gerisi?
H – De bakayım, sen kendi kendine buyruk olmak ister misin?
K – İstemem. Ne kendi kedime, ne baskasım kedisine kuyruk olmak istemem!
H – Yok canım. Yani hür dolaşmak istemez misin?
K – Hurdalaşmak mı, Allah göstermesin!
H – Hayır efendim, mahallende konu-komşuyla serbest dolaşmak?
K – Ne serbest, ne de gerekomen, konu-komşuyla asla dalaşmak istemem!
H – Oh oh, ona çok memnun oldum. Mavi camdan göründüğüne göre, artık bizim bazı siyasiler de komşularımızla dostluk istiyor.
K – Ne malûm?
H – Ayol sen okumuyor musun?
K – Her saat, her dakika, durup dinlenmeden . . .
H – Aman ne iyi ne iyi. Ne okuyorsun bakayım?
K – Konu-komşumuzla aramızı açanların sülâlesine . . .
H – Ha şöyle, beri gel öyleyse.
K – Nereye?
H – Yurtseverlerin yanına. Tekcepheye. Bağımsız bir Türkiye için sömürgecileri ülkeden atmak için . . .
K – Aman Hacivat, süpürgecileri ülkeden attık mı pislikten kokarız.

- H** – Bilâkis, ben Kıbrıs meselesinde Alicengiz oynıyan Amerikan ve İngilizlerin tezlerini kastediyorum.
K – Yine ne yapmış Kıbrıs meselesinde İngiliz-Amerikan terazleri?
H – İşleri güçleri ayır-buyur . . .
K – Meseleyi Nato'ya çek, adada tahtravalli üslerini kayır!
H – Kıbrıs halkın ve halkımızın bu terazlere cevabı: Ekejk olsun böyle hayır!
K – Yardımdan geçtik, gölge etme, başka ilisan istemeyiz.
H – Senin yardımın Pepsi Kola, Koka Kola.
K – Doğru, hepsi kova, yâerden göge haklısın. Lâkin şu Kaka-kova dediğin şey lâzımlığın kibarı mı?
H – Değil canım, demem o ki, Batı Alman, İngiliz sermayeleri de sülük gibi ama, en imtiyazlısı asıl Sam Ameç!
K – Çok doğru, en piyazcısı Sam hergelesi!
H – Vallahi Karagözüm, sen hakiki bir vatandaşsın, fakat bilmem ki sende keahime değil tabii ebet sana da her şey dikkettim. Komünizm!
K – Yürekle de var, böbrekle de, ne ol çiğerci dükkân mı açıyorsun?
H – Hayır, Amerikan sömürgecileriyle yerli uşakları AP li Morison Süleymanlara ve bilimün gericilere karşı bayrak açıyorum.
K – Bayraktarlık bendeni . . .
H – Ağır ol, şimdilik pankart. – dövizlerin peşinde yürü hele!
K – Kart dövizlerin asla peşinden yürütemezsin beni!
H – Vay / anam / vay / . . . Bu ne kalabalık / bu ne mahşer! Baksana, millet sokaklarda. Milli İrademizle şiar atmanın sırasındır. Amerikalılara karşı . . .
K – Şiar sonra atarız Hacivat, önce şamar atalım!
H – Şiar vaktında ve yerinde attın mı, şamardan yeğdir. Dinle, ben birer birer şiar atıyorum şimdi . . .
K – At bakalım, ben de arkandayım.
H – Kahrolsun, sayısı 56 yı geçen ilâli Amerikan anlaşmaları!
K – Kahrolsun tilki Amerikanın anlaşmaları!
H – Conilere Go-höm!
K – Conilere dom dom, maktullere allah rahmet eyliye!
H – Şerefimizi kirleten sömürgecilere lânet!
K – Şehrimizi kirleten süpürgecilere yuh!
H – Dikkat! Bize gerek kendi baş-kendi tras!
K – Komşuyla dost, bütün halklarla sulh yolunda arkadaş!
H – Yaşasın efkâr umumiye!
K – Yaşasın ev, karı, mum, iğne! Kahrolsun gecekonda, gurbet ve idare lâmbası!
H – Yıktın perdeyi, Karagöz, eyledin viran, varayım millete haber vereyim hemaaaaan!

TÜSTAV

ZIKZAKLI DİKİŞ MAKİNESİ

(Bir yeğenden, B. Almanyadaki dayısına mektup)

Dayıcığım. İşten, yorgunluktan pek göz açamadığım için, evde annemle Neclânın konuşmalarına katılamıyorum. Ama kulak misafiri olabildiğim kadarından öğrendim ki, dikiş makinesi göndermişin ordan. Annemle Neclâ günlerce sevinmeye doyamadılar. Hele Neclâ artık başka kâğıdı, lâfi bitirdi. Varsa dikiş makinesi, yoksâ dikiş makinesi! «Ah, anneciğim, dayım unuttuğu faturayı bir yollasın gecikmeden, alalım makineyi de, sen o zaman gör, kızın ne terziymiş! Dayımın yazdığına göre, makine zikraklıymış hem. Kanaviçe çiçekleri de yaparmış. Tam çeğizlik hazırlamak için makine. Yooo, yalnız kendime değil tabii, elbet sana da her şey dikeceğim. Komşulara da. Para da kazanırım biraz, feñâ mı? Yaşasın dayım! Benim dayım, dayıların en iyisi . . .»

Sonra, dayıcığım, baktım, evde bu lâflar azalmaya; Neclânın neşesi kaçmaya başladı. Bir akşam, iki gözü iki çeşme, tuttu elimden, «Otur da, dinle sana anlatacaklarımı ağabey . . .» dedi. Bir de anlattı ki, şaştım, yılan hikâyesine dönmüş de bu makine işi, benim haberim yokmuş. Senden fatura gelince, kızcağz hemen gümrüğe koşmuş. Makineyi alacağı hesabıyla, taksi parası bile denkleştirerek gitmiş zavallı. Ama gümrükçü kafayı dikmiş: Muhtardan ilmühaber getirmeden alamazsın! Peki, hemen ilmühberi de sağlayıp, iki gün sonra yine gitmiş Neclâ. Memur, bu defa, gönderenin Almanyada ikamet ettiğini gösteren bir belge gerek; demiş. Onu da yazmışlar sana, gecikmeden göndermişin. Kızcağz alıp götürmüştü, makineyi istemiş. Yooo, dayım bir de çalıştığı fabrikadan kazanç belgesi lazım, hem de Alman maliyesinden tasdikli olacak! İki hafta sonra o da sağlanmış. Memur bu sefer bu belgeler Almanca, hemen geri gönder, orada Türk Konsolosluğunda tercüme edilerek . . . Evet, tercüme de gelmiş. Götürmüş kızcağz. Bu sefer de 400 lira gümrük resmî istemesinler mi? E artık Neclâ ağlamaz da kim ağlar?

İşte, dayıcığım, bunları Neclâdan öğrendiğimin ertesi günü, işe gitmedim. Biraz da borç-harç, 400 lirayı denkleştirdim. Ayrıca rüşvet için bir de yüzlük yerleştirdim cebime. Bütün belgeleri zarfladım. Doooğru gümrüğe. Herifin karşısına ümitle dikildim. Cebimde tam iki aylık kazancım kadar para. Nasıl ümitlenmezsin?

«Adın nê?» dedi memur.

«Halden anlar.» dedim.

«Soyadı?»

«Yüzlük!»

Hemen gözleri parlayarak, bana yan cebini işaret etti. Ben de yüzlüğü yan cebime sokuverdim.

«Kâğıtlar tamam mı?» dedi.

«Tamam . . .» diyerek, bir tomar kâğıdı serdim önüne.

«Gümrük parasını yatırdım mı?»

«Hazır efendim, buyurun dört yüzü de . . .»

«İyi amaaaa . . .» — Ama'sı ne ki diye içim gitti. — «Makine burda değil . . .».

«Neee?!» diye bağırvermişim. «Makine burda değil ne demek?»

«Makine Müdür beyin evinde demek . . .»

«O da ne demek?»

«Elinin körü demek!» diye bir de çıkışmasın mı herif. Ben gırtlığına sarılmayı düşünürken, o hiç istifini bozmadan anlattı: «Müdür beyin 16 yaşında bir kızı var. Dikiş öğrensün diye, bizim Müdür bey, sizin makineyi evine aldı. Sahibi çıkıncaya kadar, varsın kızın biraz eli yatsın dedi . . .»

«Ben makineyi isterim!»

«Bağırma öyle be! Gümrükten mal mı kaçırın var? Söylerim Müdür beye. Yarın gel makineyi al . . .»

«Yahu, sizde insaf yok mu?» dedim. «Üç aydır, dayım orda, biz burda, şinir yıpratık, pabuç paraladık. Yani bizim bu makinenin sahibi olduğumuz belli değil miydi? Hem şu kâğıtların hepsini bir kerede istiyemez miydiniz? Ne eziyettir bu böyle? . . .»

«Çok kafa tutma. Biz emir kuluyuz. Müdür ne derse, onu yaparız.»

«Peki, dayım makineyi gönderirken, sağındaki solundaki boş kutulara biraz öteberi koymuş, yiyecek şeyler hani, onlar ne oldu?»

«Onları da Müdürün emriyle biz taksim ettik aramızda.»

«E şimdi ne olacak?»

«Söyledik ya, yarın gel!»

Ertesi gün yine gittim, dayıcığım.

«Müdür beyle konuşum . . .» diye başladı memur. «Avrupadan gönderilen bir eşya, üç ay zarfında gümrükten alınmazsa, Kızılayın malı olur kanunenn. Netekim, Müdür bey Kızılaya başvurup almış makineyi resmen, senin anlıya-çağın artık makinenin sahibi Müdür bey olup, sen dayına bizden de selâm yaz . . .»

İşte böyle, dayıcığım, gümrük memurunun sana çok selâmı var. Üstelemedin zannetme. Ben makineyi kaybetmekle kurtulduğumuza razıyım. Zira, o kızgınlıkla, herife «E bizim yüzlük ne olacak?» diye sorduğuma soracağıma bile pişman oldum. Herif bir çıkışım, az daha suçlu çıkıyorduk. Meğer eline vermediğimiz için ispatı olanaksızmış. Üstelemek, memura vazife esnasında hakaret olurmuş. Hattâ sormamı bile hakaret saydı adam. Haydi polise. Bir araba da dayak yedik mi orda? Tuz biber, zikzaklı dikiş makinesinin cabası . . .

İşte böyle, dayıcığım. Şimdi bir tek ricam var senden: Bir daha bize bir şey gönderirsen, sakın yanlışlıkla bizim adresi yazma, doğrudan doğruya sahibinin adresine yolla. Evet, böyle yap da, bizi bir daha perişan etme! Hepimizden selâm.

Yeğenin

BU SAYFA SİZİN

Amerikalı defol

Nato anlaşmalarına göre, (9. madde) Türkiyede açılacak Amerikan işyerleri, bizim İş Kanunu ve diğer ilgili kanunlarımız çerçevesinde işçi çalıştırılır. Amerikalılar 1956 yılından bu yana açtıkları işyerlerinde, 1961 yılına kadar Türk personelini sigorta ettirmemişlerdir. Bu suretle 40-50 milyon civarında sigorta primi kaçırmışlardır. Gene kanunlarımıza aykırı olarak, Türklerin yapabilecekleri işlerde turist veya refakat pasaportuyla gelen Amerikalılar çalıştırılmaktadır. Türk personel, işlerinden peyderpey çıkarılıp, yerlerine yabancılar alınmaktadır. Bu hal hem Pasaport Kanununa, hem de Türklerin yapabilecekleri işlerde yabancıların çalıştırılmayacağını hükümliyen kanuna aykırıdır. Kanuni hakları olduğu halde, birçok Türk işçisine pazar yevmiyeleri de ödenmemektedir. Bu konuda Türk Genelkurmay Başkanlığının lehte mütalâası da dikkate alınmamaktadır. Amerikalıların kanunsuz davranışlarına göz yumulduğu içindir ki, bıçak kemiğe dayanmış ve Amerika nümayişlerle tefin ve takbih edilmeğe başlamıştır.

Kadir Berk, işçi-Ereğli

Karakol dayatığından sakatlandım:

Geçen hafta, Emniyet Merkez Karakolunda bana ait olmıyan bir suçun şahidi olarak ifade verdim. Bir komiserin nezaretinde dört polis beni falakaya yatırdılar. Eşek sudan gelinceye kadar dövdüler. Sonra da sırtıma bindiler ve karakolda kendilerini taşıttılar.

Olaydan sonra 12 günlük rapor aldım. Savelik beni hastaneye sevketti. Oradan da 30 gün istirahat verdiler. Halen yürüyemiyorum, ayağım alçıdadır. Ben şimdi bu sakat bacağımla, zulmü dillere destan olan Sakarya polisinin icraatından son bir nümune durumundayım. Hiç değilse, yeni İçişleri Bakanı bu imtiyazlı polis bölgesine bir müfettiş göndermelidir. Sakarya polisi için şehirde bir anket yapılırsa, ortaya atılacak gerçekler insanı ürpertir. Adapazarı polisi herhangi bir tahkikata lüzum görmeden vatandaşı nezarete çeker ve en gaddar usullerle döver. Bunu herkes bilir.

Necati Bora, Erenler mahallesi-Adapazarı

Vapurda annemi öldürdüler

„Trabzon“ vapuruyla İstanbula giderken anneme ani bir kriz geldi. Geminin sağlık servisine başvurdum. Doktora durumu anlattım Gazete okuyordu. İstifini bozmadan dinledi ve „Annemi buraya getir“ dedi. Gelecek durumda olmadığını, kendisinin Allah rızası için gelip görmesini söyledim. Beni koydu. Durumu ikinci kaptana anlattım, kendisinin doktoru göndermesini rica ettim ve annemin yanına döndüm. Fazla geçmedi annem vefat etti.

İşte Devlet Denizyolları vapurlarında yolculara reva görülen muamele. Bu mektubumla Ulaştırma Bakanına sesleniyorum: Bu vicdansızlarla mücadele et...

Ömer Takmaz, Sümerbank Bez Fabrikası-Bakırköy

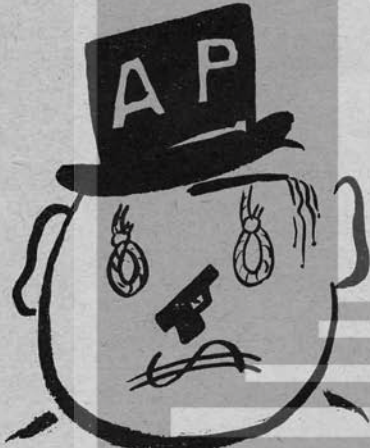
Tütün de diker anam
Kara-çalıya döner yaz geldi mi
Çapasıymış, kırımıymış, dizimiymiş
Ayağımı alamaz anam
Burnundaki kanı durduramaz
Çamurdan adam aranır sokaklarda, adam
Yazlar gelir geçer de
Bellerdeki sızı geçmez
Ah anamı anlatamam.

Dizlerde tanrısal bir derman
Gün kısalığına üzgün
Nasır nasır, emek yüklü eller
Anamın elleri
Yapışık kara akması tütünün
Karın tokluğuna yaşamak
Ve yürekler acısı savaş
Tütün posafı, toz-tömür
Hep geceyi gündüze katmaktan.
Ayaklarsa bir kara törpü
Toprak üstünde yalınlıktan.

Diyorsun ki anam
Kan ağhyan mektubunda diyorsun ki
«Mamırlığa gir oğul
«Gayrı bizden hayır yok
«Göznuru döküp, belimi büktüğüm tütün
«Körolası tütün yok mu
«Dörtten gitti bu yıl
«Acı akmasını yemeğime tuz-biber ettiğim
«Körolası tütün.

«Hani iskanta mı ne diyorlar
«Yarı yarıya düştüler bu yıl
«Küllü-maraz dediler
«Çürük-çank dediler
«On tırnağımın hakkını
«Yediler oğul, yediler.

«Tütüncülük battı gayrı
«Kendine bir iş bul
«Aman toprağa dönme
«Aman mamırlığa gir oğul . . .»

İHANE!

TÜSTAV

Fiyatı 50 kuruş